

1

SLIK BEGYNTE STRENGEN Å VIBRERE

DET FØRSTE LEONARD COHEN overhodet skrev, begravde han. Etter at hans far døde, skar han opp en av de pene tversoversløyfene sine og sydde et budskap inn i den. Deretter begravde han den i den lille hagen bak det huset som den gang var hjemmet hans i Montreal. For en ni år gammel gutt var dette en sterk og symbolsk handling. Faktisk iscenesatte Cohen på denne måten sin egen, personlige begravelse, idet han lot et stykke prosa erstatte et materielt uttrykk for sorg. Dette budskapet utgjorde dessuten for ham et bindeledd til faren, noe som kom til å gjenoppstå hver gang han komponerte. Kunst og sakrament, ritual og dikt ble smeltet sammen.

Begravelsen fant sted på hans søsters fødselsdag, men hun ble overhodet ikke nevnt. Det ble hun først senere på kvelden, da de to barna med tårer i øynene betrodde hverandre at de hadde kunnet skimte sin far i den åpne kisten under begravelsesseremonien. Cohen ba søsteren ikke gråte, for dette skulle jo være en festlig dag for henne. Men ingen av dem kunne glemme det som hadde dominert dagen for dem: synet av farens ansikt, like strengt i døden som i livet.

Farens død i januar 1944 var den sentrale hendelsen i Cohens ungdom, og kom til å bli en slags *raison d'être* for hans kunstneriske virksomhet. Som han uttrykte det i *The Favorite Game*: «Berøving er all poesis mor.»²¹ Den ble også starten på en jakt eller søken etter en fars- eller lærerfigur, en søken som pågår den dag i dag. Psykologisk sett betydde farens død en befrielse, siden den ga ham muligheten til å dyrke sine egne interesser uten at noen hindret ham, men den betydde også en hemning, fordi den tvang

ham til ufrivillig å påta seg rollen som patriark, ansvarlig for familiens trygghet, men samtidig helt avhengig av sine onkler.

«Hvordan det var å ikke ha noen far? Det får en til å bli mer voksen. Det var jeg som skulle skjære opp kyllingen, og jeg som nå satt på hans plass,» svarer jeg-personen i *The Favorite Game*. Som med så mye annet av det han har skapt, omdanner Cohen det psykologiske til noe åndelig: «Farens død ga ham en anelse av noe mystisk, en slags forbindelse til det ukjente. Nå kunne han med stor autoritet uttale seg om Gud og Helvete.» Tapet av faren skapte et varig arr. I sin første roman beskrev han det som «det som hender når ordet blir kjød.»²² Det han skrev på lappen i tversoversløyfen har vært en talisman som har fulgt ham gjennom livet: «I årevis har jeg gravd i hagen og lett etter den. Kanskje alt jeg gjør er dette – å lete etter noe som har vært skrevet.»²³

LEONARD COHEN vokste opp i Westmount, et strøk for den øvre middelklassen i Montreal, beliggende i åssiden opp mot Mount Royal. Baksiden av det toetasjers vertikaldelte huset av murstein vender mot Murray Hill Park, en grønn lunge som forbinder husene med Côte-St. Antoine, der synagogen Shaar Hashomayim opptar det meste av et helt bykvartal. Parken byr på utsikt over St. Lawrence-elven i sør og Montreal sentrum i øst. Fra den toetasjers innebygde verandaen på baksiden av huset kunne Cohen både se bykjernen i det fjerne og spionere på de elskende i parken under ham. Senere skrev han at parken «ga næring til alle de sovende i de omliggende husene. Den var det grønne hjertet,»²⁴ som forsynte de lekende barna med «heroiske landskaper ... og barnepikene og tjenestejentene med spaserturer på kryss og tvers, slik at de kunne drømme om noe vakkert.»²⁵

Helt til 1950 hadde Cohen det lille soverommet på baksiden, ut mot parken. Da hans mor Masha giftet seg på ny i 1950 og det kom en stedatter inn i familien, ga han fra seg det lille rommet og flyttet inn i det som en gang hadde vært biblioteket. I dette værelset står ennå sengen hans, dessuten et toalettbord, to overfylte bokreoler og et skrivebord foran gavlvinduet.

På veggene henger et portrett av hans far sammen med fotografier av

Leonard og hans søster Esther i studentkappene fra McGill. Dessuten er der et bilde av Leonard i bønn ved Klagemuren i Jerusalem. Han er iført bønnesjalet *tallit* og *tefillin*, de symbolske fremstillingene av budene som i virkeligheten består av lærstrimler som er festet til to små skrin med sitater fra Toraen, og som bæres ved dagens forskjellige bønnetider. På bokhyllene står skinninnbundne utgaver av Chaucer, Milton, Byron, Scott, Longfellow og Wordsworth, samt Palgraves *Golden Treasury*. Bøkene var en gave til hans far til dennes bar mitzwah, og senere arvet sønnen dem. På øverste hylle i en av reolene står bønneboken *Daily Prayer Book* fra United Hebrew Congregations, som opprinnelig var en gave til hans mor. Den er plassert ved siden av *Ozar Taamei Hazal*, *Thesaurus of Talmudical Interpretations*, en antologi på 700 sider, opprinnelig redigert av rabbi Solomon Klinitsy-Klein, Cohens bestefar på morssiden.

I reolen finnes også dikt av A.M. Klein, *Canadian Constitutional Law* av Bora Laskin, *Writers Market* fra 1957, *The Criminal Code of Canada 1953–54*, Marianne Moores samlede dikt, *Harmonium* av Wallace Stevens, Audens samlede korte dikt, *A History of Sexual Customs* av Richard Lewinsohn og *Torture of the Christian Martyrs* av A.R. Allinson, så vel som Matthew Arnolds dikt, Scotts *The Lady of the Lake*, Whitmans *Poems*, Robert Lewis Stevensons *Poems*, *Memoirs of Napoleon*, og Dantes *Den Guddommelige Komedie* i hvitt skinnbind. Bøkene utgjør noen av Cohens mange forskjellige påvirkninger, og gir et innblikk i hans spirende ambisjoner, deriblant et tidlig ønske om å bli jurist.

Der finnes også et portrett av Cohens far Nathan. Det viser en velkledd, alvorlig utseende mann med sirlig bakoversveis, velpleid mustasje og store øyne med borende blikk. Nat, som han ble kalt innad i familien, etterstrebet et edwardiansk utseende, og på bildet er han kledd i en engelsk dress med «all den engelske diskresjon som kan veves inn i et stykke stoff.»²⁶ Portrettet avslører ingenting av hans handikapp eller den sviktende helsen krigen hadde påført ham. Han uttrykker soliditet og god middelklasse. Men han hadde høyt blodtrykk og pleide å bli blussende rød når han var sint, hvilket ofte forekom. Han hadde dessuten en høyt utviklet sans for å spå fremtiden, og Edgar Cohen, Leonard Cohens tyve år eldre tremening, kunne huske at Nathan Cohen en gang i synagogen snudde seg mot ham og sa til ham: «Jeg kommer aldri til å få se min sønn Leonards bar

mitzwah.»²⁷ Det fikk han rett i. En annen gang, da unge Cohen ved en feiltakelse siterte *Kaddish*, bønnen for de døde, i stedet for *Kiddush*, velsignelsen av måltidets vin og mat, avbrøt hans far ham ikke, men mumlet i stedet resignert: «Bare la ham fortsette. Det er ikke så lenge til han blir nødt til å be den bønnen.»²⁸

Nathan Cohen var utdannet ingeniør, men spilte først og fremst en viktig rolle i familiens konfeksjonsfabrikk. Leonard beundret ham, men i familien Cohen var Nathan ifølge sønnen «den hjemsøkte bror, nestenpoeten, den uskyldige blant mekaniske dukker, den sukkende dommer som lytter, men ikke dømmer.»²⁹ Da han døde, ble familiens stabile eksistens vendt om til kaos: «Han døde og etterlot seg myter og hevnlyst, etterfulgt av en sønn som alt var overbevist om at han ville velge sitt eget liv. Han døde mens han spyttet blod, og spurte seg selv hvorfor han ikke var blitt synagogens forstander. Noe av det siste han sa til sin hustru, var: 'Du skulle ha ektet en ambassadør.'»³⁰

Et fotografi av Cohens mor og far, tatt i en hage, viser en smilende kvinne med elegant kjole, en tanke høyere enn sin mann. Mann og kone stirrer stolt inn i kameraet, moren med et inkvisitorisk, mistenksomt blikk, faren med ærverdig, litt stiv holdning. Nathan ser sirlig ut, med sigar, blomst i knappullet og gamasjer. De giftet seg i 1927.

Cohens mor kom fra en russisk familie og var et typisk uttrykk for den russiske folkekarakter: hun svingte mellom melankoli, sterke følelser, romantikk og livlighet. Suzanne Elrod, mor til Cohens to barn, husker henne som Cohens «aller mest drømmende åndelige påvirkning.»³¹ Ifølge Mashas stedatter Roz Van Zaig, hadde hun «en hang til bohémiliv.»³² Hun var temmelig musikalsk og sang ofte europeiske folkesanger på russisk eller jiddisch hjemme hos seg selv. Da sønnen lærte å spille gitar, sang hun sammen med ham, med en imponerende altstemme. Hun var dramatisk og svær og elsket å lage mat. I utgangspunktet fant den lavmælt formelle Cohenklanen det problematisk å avfinne seg med Mashas personlighet. Hun snakket dårlig engelsk, og alltid med dyp stemme og russisk aksent – det var enkelte i familien som mente at Nathan hadde giftet seg under sin stand. Men hun var utdannet sykepleierske, og hennes omsorgsfulle vesen, især overfor sin fysiske lidende ektemann, gjorde at hun snart ble akseptert av de fleste i familien. Men det var noen av de mer snerpete tan-

tene og onklene som tok anstøt av hennes pikante og nytelsesglade opp-treden.

DA LAZARUS COHEN ankom landdistriktet i Ontario i 1869, var det som en følge av den generelle jødiske innvandringsbølgen til Canada. Han etablerte seg i Maberly, og etter to år sendte han bud på sin familie som fortsatt bodde i det som den gang var Litauen. I 1883 hadde han flyttet videre til Montreal, dit hans sønn var dratt for å få religionsundervisning og der det fantes en jødisk bosetning i vekst. Lazarus kom fra en from og lærd familie – en rabbi som nå omskapte seg til forretningsmann i Den nye verden. Hans yngre bror Hirsch var likeledes rabbi, og ble senere overrabbi i Canada. Hirsch ble beundret for sin kraftige, buldrende og rungende røst, som kanskje har vært et utgangspunkt for Leonard Cohens særegne stemme. Det viste seg at Lazarus hadde forretningstalent, og i 1895 ble han øverste sjef for W.R. Cuthbert & Company. Det var dette messingstøperiet som mellom 1896 og 1906 kom til å bli den første jødiske mudringsbedriften i Canada. Den disponerte over en muddermaskinpark og fikk kontrakt med regjeringen om å øke dybden i nesten alle bielvene til St. Lawrence-elven mellom Ontariosjøen og Québec.

Lazarus var dypt engasjert i det jødiske samfunnet, og i 1893 besøkte han Palestina som representant for en jødisk immigrantgruppe. Han ble dessuten formann for den jødiske koloniseringskomiteen ved Baron de Hirsch-instituttet. I 1896 ble han forstander for menigheten Shaar Hashomayim, et verv han beholdt fram til 1902. Han hadde et bølgende, hvitt skjegg og foretrakk kultivert engelsk fremfor jiddisch. Han snakket dessuten med diskret skotsk aksent, fordi han hadde bodd i Glengary fylke før han kom til Canada. Den 29. november 1914 døde han, 70 år gammel, to uker etter at han på ny var blitt valgt til forstander for sin synagoge. I gravtalen ble det påpekt at han hadde vært like fortrolig med Talmud som med engelsk litteratur, og at han hadde klart å forene gamle tradisjoner og moderne kultur.

Lyon Cohen, Lazarus' eldste sønn, giftet seg i 1891 med Rachel Friedman og fikk fire barn med henne: Nathan, Horace, Lawrence og Sylvia. I likhet med sin far bidro Lyon til å skape et kanadisk-jødisk samfunn

i Montreal. Sammen med Samuel William Jacobs startet han *The Jewish Times*, den første jødiske avisen i Canada, og i 1904 ble han – bare 35 år gammel – valgt til forstander for Shaar Hahomayim, Canadas største og viktigste menighet. Likeledes satt han i styret for Montreals Baron de Hirsch-institutt, og ble styreformann i 1908. Han omdannet denne bygningen til å bli det første aktive jødiske senter i Montreal, og startet både det første hebraiske rentefrie lånesenter og Sinaifjellsanatoriet i Ste-Agathe. I 1922 ble han styreformann i rådet for Montreals jødiske samfunn, som han også hadde bidratt til å grunnlegge. Han var en velstående, engelsktalende jøde fra Westmount, den rike motsetning til de jiddischtalende jødene fra kvartalene i St. Lawrence og St-Urbain.

I 1900 var Montreals innbyggere i hovedsak fransktalende, men byen ble i utstrakt grad kontrollert av de engelsktalende. To tredeler av befolkningen var av fransk avstamning og bodde først og fremst øst for St. Lawrence Boulevard, eller «The Main», som den kalles. De engelske bodde på byens vestkant, i herskaphusene på Golden Square Mile, i Westmount eller i det irske arbeiderkvarteret Griffintown. Den jødiske bosettingen fantes langs The Main, som igjen var skillelinjen mellom engelsk og fransk – en fredeleg, geografisk demarkasjonslinje mellom to uforenligheter. Enklavens vestgrense var St-Urbain, som strakte seg østover til St. Denis, sørover til Craig og nordover til Duluth. Jødisk immigrasjon fikk først en virkelig betydning mot slutten av det 19. århundre. Da ble antallet jøder i Montreal over firedoblet, fra ca. 16 400 i 1901 til 74 564 i 1911. De fleste av dem forble handelsfolk, kommisjonærer eller fabrikanter.

Lazarus Cohen avvek fra det tradisjonelle bosetningsmønsteret og slo seg endelig ned i Westmount. Steinhusene der var kopier av dem i Mayfair eller Belgravia, og man kunne finne både tudor-, gotikk- og renessanseinspirerte hus i ett og samme kvartal, iblant faktisk i ett og samme hus. Man var både arkitektonisk, geografisk og åndelig langt borte fra det fransktalende Montreal, det som senere kom til å bli kalt The French Fact.

I *The Favorite Game* understreker Cohen hvordan Westmount var en slags avsondret øy. Han sammenlikner denne bydelen med Montreals øvrige immigrantmiljøer, og trekker fram denne byens tendens til konstant å minne innbyggerne om deres fortid. Han skriver at byen holder steinhardt på «en fortid som foregikk et annet sted».³³

Denne fortiden bevares ikke i bygningene eller monumentene, som lett kan gi inntrykk av rikdom og fortjeneste, men i innbyggernes hoder. Klærne de bærer, arbeidet de utfører er egentlig bare en forkledning eller en motesak. Hver mann snakker sine forfedres språk.

Akkurat som det ikke finnes kanadiere, finnes det heller ikke montrealere. Spør hvem som helst hvem han er, og han svarer med navnet på et folkeslag ... Det finnes ikke noen nåtid i Montreal, bare ærerik fortid.

LYON COHEN var overbevist om at et visst kjennskap til jødisk historie var nødvendig for ens selvrespekt, og denne overbevisningen fikk hans sønn Nathan og hans sønnesønn Leonard i arv. Kjennskap til Toraen var uunnværlig, likesom det var grunnleggende nødvendig å gjøre *mitzvot* (gode gjerninger). Lyon var aristokratisk og urban, forsonlig og dessuten pragmatisk, og spilte en imponerende rolle i det lokale jødiske liv, især gjennom sin innsats under krigen.

Lyon viet seg nemlig til rekrutteringen av jødiske menn til de væpnede styrkene, og fikk oppleve at to av sønnene sine, Nathan og Horace, dro i krigen med Montreals kongelige regiment (den tredje, Lawrence, gjorde det ikke). Han var formann for en ny nasjonal støtteorganisasjon som gav hjelp til europeiske jøder som var blitt rammet av pogromer, og ble leder for den kanadisk-jødiske kongressens nasjonale eksekutivkomité ved dennes åpning i Montreal i mars 1919. I huset hans i Rosemount Avenue fant man lærd jødisk litteratur, og fasaden var stolt prydet med en davidsstjerne. Han hadde ofte jødiske lederskikkelser som Chaim Weizmann, rabbi Stephen S. Wise og Solomen Schechter på besøk. I tillegg til å være lærd var Lyon dessuten litt av en dandy: han gikk med kostbar spaserstokk, var alltid kledd i de dyreste dresser og holdt et komfortabelt hus med tjenerer.

I 1906 startet han Freedman Company, et grossistfirma i bekleidningsbransjen som kom til å bli sønnene Nathan og Horaces hovedbeskjeftigelse. (Lawrence ledet W.R. Cuthbert, et støperi for rørlegger- og messingartikler han hadde overtatt etter deres onkel Abraham Cohen, som døde bare 57 år gammel). Mot slutten av 50-årene arbeidet Lyons sønnesønn Leonard en

kort periode både i støperiet så vel som i Freedmans transportavdeling. I 1919 startet Lyon Canadian Export Clothiers Ltd som han også ble leder for, og senere overtok han ledelsen av Montreal's Clothing Manufacturers Association og ble direktør for Montreal Life Insurance Company. Da han var på reise i Europa i 1924, skulle han ha møtt Paven, men dagen før møtet fikk han et hjerteattakk. Han ble sendt til et sanatorium i Sveits, og der kom han seg igjen. Den 15. august 1937 døde han, og en av kistebærerne ved begravelsen var brennevinsmagnaten Samuel Bronfman. Da var Leonard Cohen tre år gammel.

Leonards bestefar på morssiden, rabbi Solomon Klinitsky-Klein, var en lærd rabbiner. Han var kjent som *Sar ha Dikdook*, grammatikernes fyrste, en betegnelse han fikk for å ha skrevet en encyklopedisk rettleiding til fortolkning av Talmud med tittelen *A Treasury of Rabbinic Interpretations*, og dessuten et oppslagsverk med synonymer og homonymer med tittelen *Lexicon of Hebrew Homonyms*, et verk som ble rost opp i skyene av dikteren A.M. Klein. Rabbi Klein var en læremester med mange egne meninger og ble viden kjent for sine disputer. Rabbi Klein var en av den navngjetne rabbinske læremesteren Yitzhak Elchanans disipler. Han var født i Litauen og ble leder for yeshivaen i Kovno. Han og hans familie unnslopp pogromene i Russland og Øst-Europa, og flyktet først til England, for deretter å emigrere til Canada i 1923. Først bodde han i Halifax, for så å flytte til Montreal, etter å ha brevvekslet med Lyon Cohen om mulighetene for å bosette seg der. Vennskapet med familien Cohen førte i 1927 til ekteskapet mellom hans datter Masha og Lyons sønn Nathan.

For å besøke sin andre datter, Manya, foretok rabbi Klein lange reiser til Atlanta, Georgia. Manya var blitt gift med et medlem av familien Alexander i denne staten. Rabbi Klein syntes reisene var anstrengende fordi det var så få jøder i sørstatene som han kunne dele hverdagen med, selv om familien Alexander så til de grader hadde opprettholdt sine ortodokse tradisjoner at de lot sine svarte tjenere gå med kalott inne i huset. Det store herskaps huset deres fra før borgerkrigen, midt på Peachtree Street, ble et særegent uttrykk for konservativ jødisk livsstil i Atlanta. Her regjerte Manya. Hun snakket engelsk med russisk aksent, fremhevet gjennom sørstatenes slepende uttale.

Til slutt slo rabbi Klein seg ned i New York. Der ble han en del av en gruppe intellektuelle europeiske jøder som ble sentrale for utgivelsen av

The Forward, Amerikas ledende jiddischavis, med bidragsytere som blant andre Isaac Bashevis Singer. Men det som først og fremst opptok rabbi Klein, var grammatikalske og talmudiske studier, og han tilbrakte det meste av sin tid i sitt arbeidsværelse i synagogen eller på biblioteket. Han besøkte ofte sin datter Masha i Montreal og i begynnelsen av 50-årene kom han til å bo hos familien i omkring et år. Unge Leonard pleide ofte å sitte sammen med «rebbe» og studere Jesaias bok. Rabbien var da blitt temmelig gammel. Han kunne lese et avsnitt sammen med Leonard, forklare det på en blanding av engelsk og jiddisch, og deretter duppe av, for plutselig å våkne igjen og gjenta det han alt hadde sagt. «Han kunne lese avsnittet om igjen med like mye elan som første gang og på ny frisk begynne å utlegge det. På den måten hendte det at hele kvelden gikk med til én eller to linjer,»³⁴ mintes Cohen. «Han vasset rundt i stoffet på en slik måte at han aldri kunne komme ut av det, og han befant seg i konstant opposisjon mot, eller erklært krig med, den rabbinske visjon.»³⁵

Det var ikke fordi han var noen from bibellærd at Cohen satt der og studerte. Det var fordi «jeg ville være sammen med bestefar. Dessuten var Jesaias poesi på engelsk mye mer interessant for meg enn på hebraisk.»³⁶ Med sin blanding av poesi og prosa, straff og forsoning er Jesaias bok forblitt en varig inspirasjonskilde for Cohens arbeid, og utgjør én av en rekke kjernetekster i hans litterære og teologiske utvikling. Hans avhengighet av brannfakler for å kunne dømme, og stiens metafor for å finne veien til frelse og forløsning, stammer fra denne sentrale teksten. Jesaias profetiske uttalelser om verdens ødeleggelse, som i «Herren skal legge verden i grus/ og tilintetgjøre den» (24:I) kommer gjentatte ganger klart fram i hele Cohens diktning, både på det personlige og det politiske plan. Jesaia fremsetter dessuten et påbud som Cohen har fulgt: Fri deg fra alle illusjoner, fornekt undertrykkelse og eliminer bedrageri.

Cohen husket hvordan rabbi Klein hadde en skarp, talmudisk hjerne – en slik hjerne som kunne stikke en nål gjennom en bok og kjenne hver eneste bokstav nålen rørte ved. Selv da han ble eldre, og under en annen periode i de sene 50-årene bodde hos Masha og hennes familie, demonstrerte rabbi Klein store og tunge, om enn ikke alltid like konsentrerte, kunnskaper. Han visste at han tidligere hadde utgitt bøker, og at også Leonard i 1956 hadde utgitt et litterært verk med tittelen *Let Us Compare Mythology*.

gies. Men iblant, når de to møtte hverandre i gangen i husets andre etasje, kunne bestefaren bli forvirret og spørre dattersønnen om det var *han* som var forfatteren eller ikke. Da Cohen i 1961 utga *The Spice Box of Earth*, tilegnet han boken minnet om sin bestefar på morssiden. Da rabbi Klein døde i Atlanta, var han i gang med arbeidet på en ordbok, uten overhodet å ha noen oppslagsbøker til å hjelpe seg. Cohen arvet bestefarens *tefillin* så vel som dennes høyaktelse for profetisk jødedom, og rabbi ble den første av en rekke sterke lærere som kom til å erstatte tapet av hans egen far.

LEONARD NORMAN COHEN ble født den 21. september 1934, på en fredag. Ifølge jødisk religiøs tradisjon er de som blir født på en fredag, eslet til særlig stor gudfryktighet. Navnene han ble gitt, gjenspeiler en familietradisjon med navn med forbokstaven *L*, etter den hebraiske bokstaven «Lamed»¹, fra og med Lazarus og Lyon og til Leonards egen datter, Lorca. Man mente dessuten at han liknet mer på sin bestefar Lyon enn på sin egen far Nathan. Eliezer, det hebraiske navnet hans, betyr «Gud er min hjelp.» Norman er den angliserte formen av Nehemiah, gjenoppbyggeren. Disse navnene var betydningsfulle, siden ord i hebraisk sammenheng er et uttrykk for guddommelige attributter. Ifølge den hebraiske kalender er Leonard født i måneden Tishri i år 5695, og han fødtes inn i en familie som aktet sine jødiske tradisjoner. Som sønnesønn og sønnesønns sønn av to menighetsforstandere, hadde han en prominent plass i synagogen (familien disponerte tredje rekke), og i sin tidlige ungdom deltok han både i daglige bønner og ukentlige feiringer. Hver fredag kveld helligholdt familien sabbaten. «Religionen strukturerte livet vårt,»³⁷ har han bemerket.

Nathan Cohen ledet Freedman Company sammen med sin bror Horace. Firmaet var nå blitt en fremgangsrik produsent av herreklær med priser i mellomklasse. Det hadde spesialisert seg på frakker som ble solgt over hele landet. På et visst tidspunkt ble det ansett for å være Canadas absolutt største produsent av herreklær. De fleste av arbeiderne var franskanadiere

¹ I *Rabbi Akivas Brev* utlegges den komplette stavemåten av bokstaven **lamed** (**lamed-mem-dalet**) som en forkortelse av setningen «et hjerte som forstår...»

eller italienere, men de ledende stillingene var for det meste besatt med jøder. Nathan ble til daglig omtalt som N.B. Han hadde ansvaret for selve fabrikken, arbeiderne og maskinparken og leverandørene, mens Horace, eller H.R. styrte kontoret. Han var kundenes og butikkinnehavernes viktigste kontakt, og hadde alle de kvaliteter en frontfigur bør ha: han var sjarmerende, veltalende, doven og pompøs, og ble til slutt tildelt ordenen O.B.E., eller *Order of the British Empire*. Selv om Nathans halvt handikappede tilstand satte grenser for hans innsats, fortsatte han dog sin virksomhet i firmaet. Men han mislikte å være sin lillebrors nestkommanderende, og denne følelsen kan nok Leonard ha arvet, hvilket gjorde at han senere i livet kom til å sette spørsmålstegn ved sitt eget forhold til familien.

Beauty at Close Quarters, det første utkastet til *The Favorite Game*, går inn på denne manglende medbestemmelsesretten. Heltens far var «en fet mann som hadde lett for å le sammen med alle, bare ikke sine brødre,»³⁸ skriver fortelleren, og påpeker at «alle de andre gikk foran hans far når det kom til offentlig heder og ære.»³⁹

Nathan var ingen skrytepave, men familien nøt likevel den høyere middelstands privilegier: Man hadde stuepike, kombinert sjåfør og gartner, og en irsk, katolsk barnepike som het Ann og som omgikk Leonard med stor hengivenhet og utøvet en spesiell innflytelse på ham. Hun tok ham ofte med i kirken, og han vokste opp med mer respekt enn frykt for Montreals katolske kirke. Han pleide ofte å besøke hennes hjem for å feire jul og mintes at han var blitt oppdratt som «halvt katolsk, på en egen måte.»⁴⁰ Kirken sto for ham som noe romantisk, og han betraktet «kristendommen som jødedommens store misjonær. Derfor hadde jeg også en viss nedlatende interesse for dens fremstilling av tingene, uten nødvendigvis å måtte tro på den.»

Cohenfamiliens hjem gjenspeilet farens formalisme snarere enn morens verdslige personlighet. Nathan var alltid kledd i dress og det hendte også at han gikk med monokkel og gamasjer. Det var sjelden at Leonard så ham uten dressjakken på. Da hans far ferierte i Tarpon Springs i Florida, ble han fotografert i dress, mot en uformell bakgrunn med fiskebåter og svampfiskere. Det ble også forventet at Leonard skulle være i dress til middag, eller i det minste sportsjakke. Hans søster Esther kranglet med sin far fordi hun hadde for vane bare å brette ut det halve av servietten sin – Nathan